

Бестселер за версією Sunday Times

**Планується екранізація
із Бенедиктом Камбербетчем
у головній ролі**

Метт Хейг — популярний британський автор, що пише для дітей та дорослих, володар престижних нагород та премій, серед яких *The Radleys* та дитяча книжкова премія *Nestlé*, переможець у номінації «Книжка, від якої я не зміг відірватися». *The Guardian* назвали його класиком нового покоління. Романи письменника перекладено більш ніж 25 мовами.

Коли ти дивишся на своє відображення, бачиш у дзеркалі сорокарічного чоловіка. Насправді ж тобі значно більше. Чотириста років... Як воно, пережити чотири епохи, стати свідком колосальних змін, але не змінитися самому? Том Азар хворий на рідкісну недугу анагерію, яка сповільнює процес старіння. Усе своє життя він змушений змінювати міста й оточення, імена та звички, аби не викликати підозр. Але Том не один такий. Існують й інші хворі. Їх захищає таємна організація. Одного разу Азар усвідомлює, що насправді все не так і хтось хоче винищити цих унікальних людей. Тепер чоловік має відшукати свою доньку, яка успадкувала батьківську хворобу...

Надзвичайно!

Independent

Дотепний, гостростюжетний та сповнений щирості роман...

Entertainment Weekly

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-4223-4

9 786171 242234

Метт Хейг

ЯК
ЗУПИНИТИ
ЧАС

Matt Haig

HOW
TO STOP
TIME

A novel

CANONGATE

Метт Хейв

ЯК
ЗУПИНИТИ
ЧАС

Роман

ХАРКІВ КЛУБ
2018 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111
Г29

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Публікується з дозволу Canongate Books Ltd, 14 High Street,
Edinburgh EH1 1TE

Перекладено за виданням:
Haig M. A How to Stop Time / Matt Haig — Edinburgh :
Canongate Books, 2017. — 336 р.

Переклад з англійської *Таїсії Івченко*

Дизайнер обкладинки *Оксана Драчковська*

ISBN 978-617-12-4223-4
ISBN 978-1-78211-861-9 (англ.)

© Matt Haig, 2017
© Nemigo Ltd, видання українською мовою, 2018
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2018

Присвячую Андреа

Я часто згадую ті слова, які сказав мені Гендріх у своїй нью-йоркській квартирі понад сто років тому:

— Перше правило: не закохуватися. Є ще низка правил, але це головне. У жодному разі не закохуйся. Не кохай. Навіть не думай про кохання. Дотримуйся цього правила — і все буде добре.

Я дивився крізь дим його сигари у вікно. А за вікном у Центральному парку лежали повалені дерева, які повиривало буревієм.

— Сумніваюся, що зможу колись покохати ще раз, — мовив я на те.

Гендріх усміхнувся якоюсь диявольською посмішкою.

— І добре. Можна любити їжу, музику, вино та сонячні ранки в жовтні. Можна любити водоспади та запах старих книжок. Але любити людей не можна. Чуєш? Не прив'язуйся до людей. Намагайся відчувати якомога менше емоцій до тих, хто з'являється у твоєму житті. Інакше втрачатимеш здоровий глузд...

Частина перша

ЖИТТЯ
СЕРЕД ПОДЕНЬОК

Я старий.

Це головне, що я маю вам сказати. І ймовірно, вам буде важко в це повірити. Якби ви мене зустріли, то дали б мені не більше сорока. Але ви б сильно помилилися.

Я старий. Я древній. Як дерево, як венус¹ чи як картина епохи Ренесансу. Щоб вам було простіше, я скажу дату. Я народився більш ніж чотири сотні років тому, третього березня 1581 року. Народився у кімнаті своїх батьків на третьому поверсі невеличкого французького замку, що тоді став мені за дім. Той день, вочевидь, видався теплим як для березня, бо моя мати попросила повітря повідчиняти усі вікна.

— Господь тобі посміхнувся, — сказала мати. Могла б ще додати, що з тих пір Його посмішка залякла у гримасі. Якби, звісно, Він взагалі існував.

Моя мати померла вже дуже давно. А я ні. Розумієте, я хворий. Хоча хвороба й не зовсім годяще слово для цього. Від хвороб людям стає погано, і зрештою вони помирають. А у мене швидше не хвороба, а особливий стан. Рідкісний, але не унікальний. І знають про нього лише ті, хто сам від цього страждає.

Ви не знайдете жодної згадки про мій стан у медичних журналах. У нього немає офіційної назви. Уперше згадка про нього з'явилася в медицині у 1890-х — тоді один лікар назвав його «анагерія», але ця інформація так і не поширилась, і невдовзі ви зрозумієте чому.

¹ Вид морського моллюска. (Тут і далі прим. перекл., якщо не зазначено інаше.)

*

Ця особливість, будемо так її називати, розвивається десь у підлітковому віці. Як саме? Та взагалі-то ніяк. «Хворий» взагалі не підозрює про свій стан. Кожна людина прокидається вранці та бачить у дзеркалі одне й те саме обличчя — день за днем, тиждень за тижнем, місяць за місяцем. Люди не схильні помічати дрібних змін у собі. Так і хворий. А ось із роками він усе ж таки починає помічати, що не старішає.

Насправді старішає. Але набагато повільніше за звичайну людину. Кожен хворий на анагерію старіє індивідуально, але в середньому в п'ятнадцять разів повільніше від решти людей. Хтось, може, у тринадцять, але я — у п'ятнадцять.

Тож ні, ми не безсмертні. Наші тіла та розум все одно змінюються з часом, але згідно з останніми науковими відкриттями дегенерація молекул, перехресне зшивання клітин, клітинні та молекулярні мутації (а особливо мутації ядерної ДНК) відбуваються з інакшою швидкістю.

Колись моє волосся посивіє та, може, навіть зовсім випаде. Можливо, я страждатиму на остеоартрит, а слух погіршиться. Пресбіопія¹ уникнути мені теж не вдасться. Зрештою я почну втрачати м'язову масу та рухливість.

Також анагерія забезпечує міцний імунітет, який захищає хворого від більшості (але не від усіх) вірусних та бактеріальних інфекцій, але з часом і він ослабне. Не буду надто втомлювати вас науковими термінами, лише скажу, що можлива причина полягає в тому, що в молоді роки наш кістковий мозок виробляє більше гемопоетичних стовбурових клітин (це ті, з яких потім утворюються клітини крові). Мабуть, варто зазначити, що ми все одно ніяк не захищені від голоду чи травм.

Тож не треба вважати мене кимось на кшталт привабливого вампіра, що назавжди застряг у своїй молодості. Хоча

¹ Далекозорість, що розвивається з віком.

іноді відчуття таке, що ти дійсно тут назавжди, бо між смертю Наполеона та першим кроком людини на Місяці минає років десять — якщо спиратися на зовнішність.

Чому люди про нас не знають? Одна з причин полягає у тому, що вони не готові в це повірити. Як правило, люди не сприймають речі, що виходять за рамки їх звичного світогляду, тому якщо ви скажете комусь, що вам чотириста тридцять дев'ять років, то скоріш за все почувете: «Ти що, божевільний?» Ну або ж вас уб'ють.

Інша причина, через яку про нас не знають, — це організація, що нас захищає. Життя будь-кого, хто відкриє наш секрет та повірить у нього, значно вкоротиться. Тож небезпеку становлять не тільки звичайні люди, але й ми самі.

Шрі-Ланка, три тижні тому

Чандріка Сеневіратне лежала в тіні дерева метрів за сто від задньої стіни храму. Очі в неї були заплющені, а обличчям, укритим глибокими зморшками, повзали мурахи. Я почув шурхіт у листі та підняв голову. На гілці сиділа мавпа та кидала на мене засудливі погляди.

Я попросив водія тук-тука¹ відвезти мене до храму, щоб спостерігати за мавпами. Він же й повідомив мені, що цей вид з червоно-коричневим хутром та майже лисою мордою називається рілева².

— Цей вид майже зник, — сказав водій. — Вони залишилися тільки тут, і їх всього мало.

Мавпа чкурнула від мене геть та швидко зникла в листі інших дерев. Я взяв долоню жінки — вона була холодна. Думаю, вона лежала тут уже з добу. З очей потекли сльози.

¹ Триколісний моторикша, популярний транспорт у азійських країнах.

² Місцева назва цейлонських макак.

Емоції важко здолати — мене охопив жаль, полегшення та страх. Було шкода, що Чандріка вже не відповість на мої запитання. А ще відчувалося полегшення від того, що мені не доведеться її вбивати. Адже інакшого виходу не було.

Полегшення переросло у щось іще. Може, це від стресу, чи спеки, чи від бітара аппи¹, що я з'їв на сніданок, але мене знудило. І тут я чітко зрозумів: *я так більше не можу*.

У храмі не було телефону, тому довелося дочекатися, поки я повернуся у свій готель у старовинному місті-фортеці Галле. Тут я сховався під москітну сітку, над якою марно крутив свої лопаті вітрогін, і зателефонував Гендріху.

— Ти зробив те, що мав? — спитав він.

— Так, — відповів я, хоча це була лише наполовину правда. Зрештою, результат усе одно був таким, якого він вимагав, тому яка різниця? — Вона мертва. А ти знайшов її? — поставив я своє звичне запитання.

— Ні, — так само звично відповів він. — Поки що не знайшов.

Поки що. Це був гачок, на якому він тримав мене вже десятки років. Але цього разу я мав інші думки.

— Гендріху, будь ласка, давай припинимо це. Я хочу звичайного життя. Я більше не хочу цього робити.

— Нам треба зустрітися, — зітхнув він. — Минуло вже багато часу.

Лос-Анджелес, два тижні тому

Гендріх повернувся до Лос-Анджелеса. Він поїхав з цього міста ще в 1920-х, тому наразі вже можна було повернутися, бо тих, хто міг би його впізнати, вже немає. Гендріх

¹ Млинець з окатою яєчною.

мав великий будинок у Brentwood¹, що слугував штаб-квартирою для організації «Альбатрос».

Бrentвуд ідеально підходив для таких цілей: великі будинки, що ховаються за високими парканами, запах герані звідусіль, майже жодних перехожих на вулицях, і взагалі усе — навіть дерева — настільки ідеальне, що аж гидко.

Гендріх сидів у шезлонгу коло басейну з ноутбуком на колінах, і його зовнішність мене шокувала.

Зазвичай Гендріх виглядав майже однаково, але не цього разу. Я просто не зміг не помітити, що він став *молодший*. Ні, звісно ж, він і досі був старий та мав покручені артритом суглоби, але він точно виглядав краще, аніж сто років тому.

— Вітаю, Гендріху. Маєш чудовий вигляд.

Він кивнув, наче я не повідомив йому нічого нового.

— Ботокс. І підтяжка брів.

Схоже, він не жартував. Наразі він жив під легендою пластичного хірурга, що відійшов від справ і переїхав із Маямі до Лос-Анджелеса (останнє мало пояснити, чому в нього тут немає колишніх клієнтів).

Звали його Генрі Сільверман («Срібна людина! Непогано звучить, еге ж? Наче супергерой на пенсії. Що не така вже й неправда»).

Я сів на другий шезлонг поруч. Його служниця Розелла принесла дві склянки смузі кольору заходу сонця. Гендріх узяв свою, і я помітив, які ж старі в нього руки: коричневі плями, обвисла шкіра, великі набряклі судинки. Обличчя легше виправити, аніж руки.

— Плоховник. Смак просто огидний, спробуй.

Мене завжди дивувало, як ретельно Гендріх слідкує за змінами. Здається, він завжди так жив — з 1890-х так

¹ Район на північному заході Лос-Анджелеса.

точно. Хоча й багато століть тому він, мабуть, продавав тюльпани та був так само в курсі всього. Він був найстаршим з нас, але йому краще за всіх вдавалося дотримуватися усіх тенденцій сучасності.

— Віч у тому, — продовжив він, — що в Каліфорнії єдиний спосіб удавати старіння — це виглядати молодшим. Якщо твоє обличчя виглядає більш ніж на сорок, люди починають ставитися підозріло.

Ще він розповів, що прожив кілька років у Санта-Барбарі, але там стало нудно.

— Це миле містечко. Наче рай, хіба що машин побільше. Але в раю зовсім нічого не відбувається. У мене там був будиночок у горах, і я щовечора смакував чудові місцеві вина. Але скоро почалися напади паніки. Тільки-но уяви, я живу вже понад сімсот років і досі не знав таких проблем! Я пережив війни та революції — і нічого. Але варто було мені влаштуватися в тому милому будиночку в Санта-Барбарі, як я почав прокидатися ночами з несамовитим серцебиттям та відчуттям, наче мене закрили усередині мене. У Лос-Анджелесі все інакше. Тут спокійніше і...

— Спокій. Добре, мабуть, відчувати спокій.

Він якусь мить уважно мене роздивлявся, наче я був витвором мистецтва з якоюсь загадкою.

— Томе, у чому річ? Ти що, скучив за мною?

— Щось таке.

— Невже в Ісландії так погано?

Я вісім років прожив у Ісландії, перш ніж отримав те невеличке завдання на Шрі-Ланці.

— Там самотньо.

— Я думав тобі кортить побути на самоті після життя в Торонто. Ти ж сам казав, що справжню самотність можна відчутти лише в оточенні людей, еге ж? Крім того, Томе, не мені тобі казати, що ми одинаки.

Я глибоко вдихнув, наче зібрався пірнати по наступне речення:

— Я хочу вийти з гри. Мені це більше не подобається.

Ніякої особливої реакції від Гендріха я не дочекався. Він і оком не змигнув. Лише опустив погляд на свої набряклі суглоби та мовив:

— З гри немає виходу, Томе. І ти це знаєш. Ти альбатрос, а не поденька¹. Альбатрос.

Над назвою недовго думали. Колись альбатроси вважалися неймовірно довговічними птахами, а насправді ж їх вік рідко перевищує шістдесят років. Гренландські акули запросто можуть доживати до чотирьох сотень, а молюск на ім'я Мін, як його назвали вчені, взагалі «бачив» часи правління династії Мін більш ніж п'ятсот років тому. Але ми все одно називалися альбатросами, скорочено альбами. А всіх інших людей ми називали поденьками — як тих мушок, що живуть лише один день (а деякі підвиди — лише п'ять хвилин).

Гендріх завжди називав звичайних людей не інакше як поденьками, і мене дедалі більше смішила така його термінологія, хоч я і сам до неї вже звик. Альбатроси. Поденьки. Ну що за маячня? Гендріх, попри свій вік та розум, так і залишився незрілим хлопчиськом. Древнім хлопчиськом.

Мене завжди засмучувало знайомство з іншими альбами, бо тоді я починав розуміти, що не особливий. Не супергерой. Просто *старий*. І нерідко, як у випадку Гендріха, байдуже, скільки століть ти прожив, — ти все одно живеш у рамках своєї особистості. І навіть час та простір не можуть цього змінити, бо від себе не втечеш.

— Маю зазначити, що з твого боку це неповага, — зауважив він, — особливо після усього, що я зробив для тебе.

¹ Муха-одноднівка.

— Я ціную усе, що ти для мене зробив, — мовив я, а сам задумався, що ж саме він зробив? Жодна з його обіцянок не була втілена в життя.

— Томе, ти взагалі розумієш, *який* зараз світ навколо нас? Часи змінилися. Не можна просто узяти й змінити адресу, додавши нове ім'я в іншу парафіяльну книгу. Ти взагалі уявляєш, скільки мені коштує твоя безпека? Твоя та інших членів організації?

— То, може, зекономиш на мені трохи грошей?

— Я відразу казав прямо: зворотного шляху немає.

— А я ніколи й не хотів іти цим шляхом.

Він потягнув трохи напою через соломинку та скривився.

— А хіба життя не є оцей шлях? Послухай, що я скажу, малий...

— Малим мене важко назвати.

— Ти зробив свій вибір. Ти сам вирішив зустрітися з доктором Хатчінсоном і...

— Я б ніколи не став з ним зустрічатися, якби знав, що на нього чекатиме.

Гендріх помішав напій соломинкою, поставив склянку на столик та витяг свої пігулки з глюкозаміном для суглобів.

— Тоді мені доведеться тебе вбити, — він хрипко засміявся, щоб удати, що жартує. Але я знав, що жартів тут ані на гріш. — Давай дійдемо компромісу. Я забезпечу тобі таке життя, яке ти хочеш, але кожні вісім років я телефонуватиму, і, перш ніж змінити особистість, ти виконуватимеш моє прохання.

Усе це я вже чув. Оте «життя, яке ти захочеш» все одно ніколи не було тим, що я сам дійсно хотів. Він просто пропонував мені кілька варіантів на вибір. І відповідь мою він уже не раз чув.

— Про неї жодних новин? — я сотні разів уже питав, але цього разу мій голос звучав абсолютно безнадійно.

— Ні, — він дивився на свою склянку, а я помітив, що відповів він надто швидко.

— Гендріху?

— Ні. Ні. Жодних новин. Але ми почали знаходити нових людей частіше, ніж раніше. Минулого року більше сімдесяти. А пам'ятаєш, як було колись? П'ятеро на рік було за щастя. Якщо ти й досі хочеш її знайти, просто божевілля кидати все зараз.

З басейну почувся плюскіт. Я встав із шезлонга, підійшов до бортика та побачив мишеня, що безнадійно намагалось уникнути водяного фільтра. Я простягнув руку, дістав його та випустив на ідеально підстрижену траву, де воно вмить зникло.

Гендріх знав, що я на гачку. Вийти з гри живим я ніяк не міг. А якщо і міг, то це точно було не легше, ніж лишитися. Тут я мав щось схоже на гарантії.

— Будь-яке життя?

— Яке завгодно.

Я був переконаний, що Гендріх у звичній для себе манері чекав від мене чогось екстравагантного та дорогого: життя на яхті поблизу Амалфітанського¹ узбережжя чи пентхаус у Дубаї. Але я довго про це думав і вже мав відповідь:

— Хочу назад до Лондона.

— Лондон? Але ти ж знаєш, що вона навряд чи й досі там.

— Знаю. Але я знов хочу жити там. Там я відчуваюсь як удома. І я хочу бути вчителем. Учителем історії.

— Учителем історії? — розсміявся він. — У школі чи що?

— Так, у школі. Думаю, з мене вийде непоганий вчитель історії.

¹ Південне узбережжя півострова Сорренто, Італія. З 1997 року є об'єктом Світової спадщини ЮНЕСКО.

Гендріх з посмішкою роздивлявся мене так, наче я замість лобстера замовив курку.

— Чудово. Мені треба дещо владнати, і тоді...

Гендріх продовжував щось казати, а я знов побачив те мишеня: воно на мить з'явилося коло кущів живоплоту, а потім зникло десь під ними — втекло на волю.

Лондон, сьогодні

Лондон. Перший тиждень мого нового життя.

Кабінет директора школи в Окфільді. Намагаюся вдавати звичайну людину, але це непросто. Минуле так і вивирається назовні.

Ні.

Уже вирвалося. Минуле завжди поруч. У кабінеті пахне розчинною кавою, засобом для дезінфекції та акриловим килимом. На стіні висить портрет Шекспіра. Той, якого ви бачите усюди: високе лисе чоло, бліда шкіра, порожні очі наркомана. Скажу вам, що цей портрет не має нічого спільного з тим, як насправді виглядав Шекспір.

Примушую себе звернути увагу на директора, Дафну Беллоу. У її вухах помаранчеві сережки-кільця, а у чорному волоссі вже видно сивину. Посмішка в неї невесела, так не посміхаються люди молодше сорока. У ній сум, дух протиріччя та радісний подив — і усе це водночас.

— Я давно вже тут працюю.

— Дійсно? — мовив я.

Десь надворі залунала поліцейська сирена.

— Час — дивна річ, згодні? — вона обережно опускає паперовий стаканчик з кавою на стіл коло комп'ютера.

— Найдивніша, — погоджуюсь я.

Мені подобається Дафна. І уся ця співбесіда подобається. Подобається знов бути в Лондоні, у Тауер-Гем-

летс¹, подобається влаштовуватися на звичайну роботу. Взагалі чудово знов почуватися *звичайною* людиною.

— Я вчителюю вже тридцять років. І двадцять з них — у цій школі. Думка про це іноді наводить на мене сум: стільки років... Я вже така стара, — зітхає вона з посмішкою.

Мене завжди смішить, коли люди так говорять.

— Ніколи б не сказав, що вам стільки років, — звично відповідаю я.

— Зараховую вам додаткові бали за лестощі! — сміється вона на дві октави вище за свій звичний голос. Мені здалося, що розсміялась якась невидима екзотична пташка звідкись із Сент-Люсії² (її батько там народився), а потім злетіла та зникла десь у сірому небі.

— Добре бути молодим, як ви.

— Сорок один — не такий я вже й молодий, — я наголошую на цьому абсурдному числі. Сорок один. *Сорок один. Мені сорок один рік.*

— Маєте чудовий вигляд.

— Я щойно з відпустки. Мабуть, відпочинок так на мене вплинув.

— Певно, їздили у якесь чудове місце?

— На Шрі-Ланку. Годував морських черепах.

— Черепах?

— Саме так.

За вікном жінка виводить зі школи юрбу дітей у формі та йде з ними в бік спортивного майданчика. Раптом вона спиняється, повертається до них та починає щось нечутно для мене казати. На ній окуляри, джинси та довгий кардиган, що легенько гойдається на вітрі. Хтось із дітей щось відповідає їй, і вона сміється, заправляючи пасмо

¹ Один із районів лондонського Іст-Енду, прилеглий до Тауеру. Розташований у центрі Лондона.

² Острівна країна на сході Карибського моря.

волосся за вухо. Від тієї посмішки її обличчя просто спалахує сяйвом, і я, зачарований, не можу відвести очей.

— О, це Камілла, — зауважує Дафна, коли помічає мій погляд. Мені ніяково. — Вона викладає французьку. Неймовірна людина. Діти від неї у захваті. Вона постійно влаштовує для них щось особливе: усі ці уроки на свіжому повітрі та таке інше.

— Думаю, ви зробили чимало хорошого для цієї школи, — кажу я, повертаючись до нашої розмови.

— Я докладаю максимальних зусиль. Усі ми. Але іноді ми все одно програємо. А щодо вашого резюме — ваші рекомендації дійсно вражають, і я старанно їх усі перевірила...

Тут мене охоплює полегшення. І не від того, що вона перевірила мої рекомендації, а що їх узагалі було кому підтвердити.

— ...але в нас тут не сільська школа в Саффолку¹. Це Лондон. І це майже його серце — Тауер-Гемлетс.

— Діти усюди діти.

— Так, діти чудові. Але це інакший район. Тут у дітей немає тих самих привілеїв, до яких ви звикли. Мене турбує ваше дещо відлюдницьке життя.

— Так, вас може це дивувати.

— Крім того, більшість дітей і з сучасністю «на ви», не кажучи вже про історію. Їх турбує тільки власне життя. Зацікавити їх не так просто. Як ви плануєте оживити для них історію?

Простішого питання складно було придумати.

— Історію не треба оживляти. Вона й так жива. Ми — це історія. Не політики та королі, а люди. Кожна людина — історія. Ваша кава — історія. У розмові про саму тільки каву можна пояснити всю історію капіталізму, імперіалізму

¹ Графство у східній частині Англії, на узбережжі.

та рабовласництва. Важко уявити собі, скільки страждань та крові стоїть за оцим паперовим стаканчиком вашої кави.

— Якщо ви хотіли позбавити мене апетиту, вам це вдалося.

— Вибачте мені. Але, думаю, ви мене зрозуміли: історія всюди. Головне, щоб люди це зрозуміли.

— Згодна.

— Історія — це люди. Усі люблять історію.

Дафна кидає на мене сумнівний погляд: брови злітають угору, а шия трохи подається назад.

— Точно?

— Просто треба донести до людей думку, що всі їхні вчинки, усе, що їх оточує, — усе має своє коріння в минулому. Що на їх життя вплинув Шекспір, наприклад. Уплинула кожна людина, що колись жила на Землі.

Я переводжу погляд на вікно. Звідси, з третього поверху, навіть крізь лондонські тумани відкривається чудовий огляд. Ген там стародавня георгіанська будівля, повз яку я проходив уже безліч разів.

— Погляньте на ту будівлю. Бачите оту, з димарями? Там була психіатрична лікарня. А отам, — я показав на іншу низьку будівлю з цегли, — була бійня. З кісток робили порцеляну. Якби ви пройшли цією вулицею двісті років тому, то з одного боку почули б голосіння людей, яких записали в божевільню, а з іншого — крики худоби.

Якби. Якби. Якби.

На сході було кілька дахів, укритих черепицею, що стояли в ряд.

— А отам, у пекарні на вулиці Олд-Форд-роуд, колись збиралися суфражистки східного Лондона на чолі з Сильвією Панкхорст. У них був величезний плакат із золотими літерами: «ПРАВО ГОЛОСУ ДЛЯ ЖІНОК», він висів неподалік від старої сірникової фабрики, його важко було б не помітити.

Дафна щось занотовує на аркуші паперу.

— А ще тут написано, що ви граєте на музичних інструментах. На гітарі, піаніно і скрипці.

А ще на лютні, подумки додаю я. І на мандоліні, цистрі¹ та вістлі².

— Саме так.

— Ганьба Мартінові.

— А хто такий Мартін?

— Наш учитель музики. Він просто безнадійний. У його руках і трикутник не звучить. Але він, нещасний, вважає себе рок-зіркою, не менше.

— Я люблю музику. І грати люблю. Але вчити... вчити грати важко. Мені й говорити про музику важко.

— На відміну від історії?

— На відміну від історії.

— Здається, ви не відстаєте від сучасності?

— Звісно ж, — брешу я.

— І вмієте ладнати з молоддю?

Я знизую плечима та роблю відповідний для цього випадку вираз обличчя.

— Мені вже п'ятдесят шість, тож у ваші сорок один ви здаєтеся мені молодим, — зауважує вона.

П'ятдесят шість — це ще молодість.

І вісімдесят вісім — молодість.

І сто тридцять два — теж молодість.

— Я, мабуть, з тих, хто в сорок один уже немолодий.

Вона всміхається та клацає ручкою. Потім ще раз. Клац — потім момент — і знову клац. І що довше живеш — дедалі складніше сприймати отакі крихітні миті життя.

¹ Старовинні щипкові струнні інструменти.

² Вид народної флейти, розповсюджений у деяких регіонах сучасної Великої Британії.

Складніше жити не в минулому й не в майбутньому, а зараз. Просто зараз.

Як казала Емілі Дікінсон, вічність складається з безлічі «зараз». Але як же жити в цьому теперішньому моменті? Як позбавитися привидів інших «зараз»? Простіше кажучи, як жити?

Я відволікаюся.

Останнім часом це трапляється частіше. Я чув про це від інших альб. Коли досягаєш приблизно середини свого життя, думок стає забагато. Спогади натискають. Починається головний біль. Сьогодні, наприклад, мені трохи легше, але голова все одно болить. Намагаюся зосередитися, схопитися за оте «зараз», що було кілька секунд тому, — те «зараз», де я насолоджувався цією співбесідою. Насолоджувався звичайністю. Чи ілюзією звичайності.

Звичайності не буває.

Тільки не в моєму житті.

Я намагаюся зосередитися. Дафна хитає головою та м'яко сміється. Я не розумію з чого. У її погляді з'являється щось сумне.

— Загалом, мені сподобалися ви та ваше резюме, Томе.

Томе.

Том Азар.

Моє ім'я — моє перше ім'я — було Етьєн Томас Амбродаз Крістоф Азар. З нього почалося моє життя. Відтоді в мене була безліч імен і сам я мав безліч особистостей. Але уперше, коли я приїхав до Англії, я просто прибрав усе зайве та став Томом Азаром. І тепер я знову ношу це ім'я. Відчуття таке, наче повернувся додому. *Том. Том.* Воно довго лунає у мене в голові. *Том.*

— Ви цілком мене влаштовуєте. Але навіть якби мені щось не сподобалося, я б усе одно дала вам цю роботу.

— Справді? А чому?

— Бо інших кандидатур у мене немає, — її брови злетіли угору.

Ми обоє засміялися. Але сміх помирає швидше за по-деньку, і вона каже:

— Я живу на вулиці Чепел-стрит. Ви раптом нічого про неї не знаєте?

Звісно, знаю. Мене наче пронизує холодним вітром. Голова вибухає болем. Я бачу пиріг, що печеться у печі. Пиріг з яблуками. Не треба було просити в Гендріха цього життя. Я згадав Роуз, згадав останню нашу зустріч та її широко розплющені очі, повні відчаю.

— Чепел-стрит... Ні, боюся, я нічого не знаю про цю вулицю.

— Це пусте, — вона зробила ковток кави.

Я глянув на портрет Шекспіра. Здавалося, він дивиться на мене як на старого друга. Унизу був напис: «Ми знаємо, хто ми є. Але не знаємо, ким ми можемо бути».

— У мене якесь передчуття щодо вас, Томе. Треба ж вірити в передчуття, чи не так?

— Мабуть, треба, — хоча насправді передчуття були єдиною річчю, в яку я не вірив ніколи.

Вона всміхається мені. Я всміхаюсь у відповідь.

Потім підводжуся та прямую до дверей.

— До зустрічі у вересні, — прощаюся я.

— О, та вересень уже на носі! Бачте, час має дивну властивість. Як стаєш старшим, він прискорюється.

— Аби ж, — буркнув я.

— А ще діти, — додає вона. Вочевидь, не почула мене.

— А що діти?

— Діти прискорюють життя. У мене троє. Старшій дочці двадцять два, минулого року закінчила університет. Ще наче вчора вона складала конструктор — а сьогодні вже отримує ключі від першої квартири. Двадцять два роки минули як одна мить. У вас є діти?

Я тримаюся за ручку дверей. І це теж «зараз», це мить. І вона збудила тисячі інших болючих моментів.

— Ні, — відповідаю. Збрехати простіше. — У мене немає дітей.

На мить запанувала ніякова тиша. Можливо, вона хотіла щось сказати з цього приводу, та натомість лише мовила:

— До побачення, містере Азар.

Я виходжу в коридор. Тут пахне тим самим дезінфікуючим засобом. Стіну підпирають двоє підлітків, що не піднімають очей від екранів телефонів, наче ті старі монахи зі своїми молитовниками. Я озираюся: Дафна вже дивиться в екран свого комп'ютера.

— Так, до побачення.

Я вийшов з кабінету Дафни Беллоу, зі школи, і опинився водночас у двадцять першому та сімнадцятому сторіччі. Десь миля відділяла мене від Чепел-стрит — я наче у трансі минаю безліч букмекерських контор, тротуарів, зупинок та бетонних стовпів. Вулиці здаються мені надто широкими. Коли я нарешті опиняюся на Чепел-стрит, мої здогадки справджуються: тих будинків більше немає. Тепер тут лише багатопверхівки, збудовані наприкінці 1800-х, — високі будівлі з червоної цегли. Так само суворі та аскетичні, як і у дні, коли їх щойно збудували.

На розі вулиці, де колись була маленька покинута церква зі стареньким сторожем, тепер кафе «KFC». Великі червоні літери більше схожі на рани. Я заплющую очі та повільно прямую далі, намагаючись пригадати, як далеко стояв той будинок. Я проходжу ще кроків двадцять та спиняюся. Переді мною будиночок на двох господарів¹, який не має нічого спільного з тим будинком, куди я прийшов багато століть тому. Двері без жодних вказівок

¹ Один з двох окремих будинків, що мають одну спільну стіну.

пофарбовано в сучасний яскраво-синій. Крізь вікно я бачу телевизор у вітальні: хтось грає у відеоігри. На моїх очах на екрані розриває якогось прибульця.

Голова тріщить від болю, від слабкості доводиться позадкувати. Здається, минуле може вплинути на силу земного тяжіння — і я відходжу ще далі та спираюся на машину. Спрацьовує сигналізація. Гучна, схожа на стогін болю звідкись з 1623 року. Я швидко відходжу від будинку та прямую далі вулицею. Шкода, що я не можу так просто втекти від минулого.

Лондон, 1623 рік

Я закохувався лише одного разу. Ви, мабуть, подумаете, що я романтик. Кажуть, що справжнє кохання трапляється лише раз у житті, і якщо кохана людина йде, ніхто інший не може зайняти її місце. Це дуже гарна теорія, а ось реальність — це жахіття. Тільки уявіть-но всі ті роки *ніс-ля*. Існування без сенсу.

Для мене сенсом життя на якийсь час була Роуз.

Але потім її не стало, і, на жаль, величезну кількість приємних спогадів застив останній. І кінець став початком, страшним початком. Наш останній день разом. І той день — день, коли я пішов на Чепел-стрит, щоб зустрітися з нею, — вплинув на безліч інших днів упродовж кількох віків.

Отак я опинився перед її дверима.

Постукав та почав чекати відповіді.

Сторож із церкви проходив повз.

— Хлопче, на будинку мітка, — мовив він.

— Так, я знаю.

— Не ходи туди. Це небезпечно.

Я виставив перед собою руку:

— Не підходь. Я теж проклятий. Не наближайся.

Звісно ж, я брехав. Але брехав дієво, бо сторож поспіхом забрався геть.

— Роуз, це я, — мовив я крізь двері. — Це я, Том. Я щойно бачив Грейс коло річки. Вона сказала, що ти тут...

Я довго чекав, але зрештою почувся її голос:

— Томе?

Я вже багато років не чув її голосу.

— Боже, Роуз, відчиняй же! Нам треба поговорити!

— Ні, Томе, не можу, я хвора.

— Роуз, я знаю. Але я не захворію. Я за останні місяці спілкувався з безліччю хворих на моровицю¹, та підхопив лише застуду. Роуз, благаю, відчини.

Вона відчинила.

І я побачив її. Жінку. Ми були приблизно одного віку, але вона просто виглядала на свої п'ятдесят, коли сам я скидався на підлітка. Шкіра в неї була сіра, а виразки вкривали обличчя, наче мапа островів. Вона ледь стояла, і я почувався винним за те, що примусив її встати з ліжка. Тим не менш вона зраділа мені. Я допоміг їй знову лягти та сів поруч.

— А ти молодий... досі... майже хлопчисько.

— Дивись, у мене отут зморшка. Бачиш?

Я узяв її руку та приклав собі до лоба, бо зморшку вона розгледіти не змогла.

— Пробач мені, — мовила вона. — Пробач за те, що я прогнала тебе.

— Ти мала рацію. Моє існування становило загрозу твоєму життю.

Маю сказати: я не впевнений щодо слів, які наводжу тут. Імовірно, ми говорили якісь інакші слова, але я так пам'ятаю, а більше мені немає на що покладатися. Ми завжди вважаємо наші спогади більш реальними за саму реальність, а вони не завжди збігаються.

¹ Застаріла назва чуми.

Літературно-художнє видання

ХЕЙГ Метт
Як зупинити час
Роман

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Відповідальний за випуск *Н. О. Міщенко*
Редактор *Т. М. Вакуленко*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *А. В. Таланова*

Підписано до друку 03.11.2017. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Petersburg». Ум. друк. арк. 16,8.
Наклад 3000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4
впроваджена система управління якістю
згідно з міжнародним стандартом DIN EN ISO 9001:2000

К Н И Ж К О В И Х

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків
тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ
тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Одеса
тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@ksd.ua

Хейт М.

Г29 Як зупинити час : роман / Метт Хейт ; пер. з англ. Т. Івченко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. — 320 с.

ISBN 978-617-12-4223-4

ISBN 978-1-78211-861-9 (англ.)

Коли ти дивишся на своє відображення, бачиш у дзеркалі сорокарічного чоловіка. Насправді ж тобі значно більше. Чотириста років... Як воно, пережити чотири епохи, стати свідком колосальних змін, але не змінитися самому? Том Азар, хворий на рідкісну недугу анагерію, яка сповільнює процес старіння. Усе своє життя він змушений змінювати міста й оточення, імена та звички, аби не викликати підозр. Але Том не один такий. Існують й інші хворі. Їх захищає тасмна організація. Одного разу Азар усвідомлює, що насправді все не так і хтось хоче винищити цих унікальних людей. Тепер чоловік має відшукати свою доньку, яка успадкувала батьківську хворобу...

УДК 821.111